

# Spis treści

|                                                                                                        |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>WPROWADZENIE</b>                                                                                    | <b>9</b>   |
| <b>1. Teoria polityczna stosunków międzynarodowych</b>                                                 | <b>11</b>  |
| Teoria polityczna, teoria stosunków międzynarodowych i teoria polityczna<br>stosunków międzynarodowych | 29         |
| Klasyczne teksty w teorii politycznej stosunków międzynarodowych                                       | 47         |
| <b>2. Trzy tradycje: empiryzm, normatywizm, historyzm</b>                                              | <b>61</b>  |
| Tradycja empiryczna                                                                                    | 78         |
| Tradycja normatywna                                                                                    | 81         |
| Tradycja historyczna                                                                                   | 89         |
| <b>CZĘŚĆ I. TRADYCJA EMPIRYCZNA</b>                                                                    | <b>97</b>  |
| <b>3. Klasyczna Grecja: prymat interesu i imperium</b>                                                 | <b>99</b>  |
| Narodziny greckiego <i>polis</i>                                                                       | 101        |
| Wojna i <i>stasis</i>                                                                                  | 105        |
| Morze, demokracja i nowe idee                                                                          | 114        |
| <b>4. Tukidydes i wojna peloponeska w teorii stosunków międzynarodowych</b>                            | <b>123</b> |
| Ateny i Sparta przed wybuchem wojny peloponeskiej                                                      | 128        |
| Charakter Ateńczyków i Spartan                                                                         | 133        |
| Rzeczywiste powody wojny peloponeskiej                                                                 | 137        |
| Natura ludzka i imperializm                                                                            | 143        |
| Imperialne „nadroczgnięcie”                                                                            | 149        |
| Upadek imperium ateńskiego                                                                             | 152        |
| <b>5. Dwa imperia i państwo</b>                                                                        | <b>155</b> |
| Priorytet sekularności: średniowieczne dziedzictwo                                                     | 155        |
| Marsyliusz z Padwy i William Ockham                                                                    | 157        |
| <b>6. Machiavelli i nowożytny system międzynarodowy</b>                                                | <b>167</b> |
| <i>Regnum Italicum</i> : włoski system międzynarodowy                                                  | 171        |
| Metoda Machiavellego                                                                                   | 175        |
| Rzym: doświadczenia starożytnych                                                                       | 186        |
| Warunki sukcesu państwa i stosunki międzynarodowe                                                      | 195        |
| Machiavelli i dyplomacja                                                                               | 204        |
| <i>O sztuce wojennej</i>                                                                               | 210        |

|                                                                   |            |
|-------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>7. Hobbes: stosunki międzynarodowe w filozofii politycznej</b> | <b>218</b> |
| Interpretacje Hobbesa                                             | 220        |
| Hobbesowska teoria polityczna stosunków międzynarodowych          | 225        |
| Stosunki między wspólnotami                                       | 235        |

## **CZĘŚĆ II. TRADYCJA NORMATYWNA** **241**

|                                                                       |            |
|-----------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>8. Grecy, stoicy i chrześcijanie: priorytet prawa i moralności</b> | <b>243</b> |
| Greccy i rzymscy stoicy                                               | 243        |
| Cycon                                                                 | 248        |
| Cesarz Marek Aureliusz                                                | 260        |
| Teoria pokoju Augustyna                                               | 265        |

|                                                                            |            |
|----------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>9. Tomasz z Akwinu, Vitoria, Gentili i Grocjusz: ograniczenie wojny</b> | <b>272</b> |
| Tomasz z Akwinu i średniowieczne stosunki międzynarodowe                   | 274        |
| Szkoła hiszpańska i Alberico Gentili                                       | 279        |
| Grocjusz: prawo narodów                                                    | 291        |
| Sprawiedliwe i niesprawiedliwe przyczyny wojny                             | 304        |
| <i>Ius naturale</i> i <i>Ius gentium</i>                                   | 307        |
| Wspólnota świata, podbój i imperium oraz amerykańscy Indianie              | 312        |

|                                                              |            |
|--------------------------------------------------------------|------------|
| <b>10. Pufendorf i państwo w stosunkach międzynarodowych</b> | <b>327</b> |
| Pufendorfa nauka moralności                                  | 330        |
| Stan natury, jego niedogodności i państwo                    | 336        |
| Państwo jako cywilny suweren                                 | 338        |
| Moralność wojny i pokoju                                     | 345        |
| Prawo własności i kolonializm                                | 350        |

|                                                        |            |
|--------------------------------------------------------|------------|
| <b>11. Locke i Vattel: społeczności międzynarodowe</b> | <b>352</b> |
| Suwerenność jako metafora zawłaszczenia                | 352        |
| Locke o moralnej podstawie stosunków międzynarodowych  | 362        |
| Vattel o prawie naturalnym i prawie narodów            | 367        |
| Stan wojny i wojna sprawiedliwa: Locke i Vattel        | 371        |
| Vattel i eksternalizacja suwerenności                  | 377        |
| Vattel i pluralizacja rodziny narodów                  | 381        |
| Własność i kolonizacja: Locke i Vattel                 | 386        |

|                                                                   |            |
|-------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>12. Kant: społeczności kosmopolityczne</b>                     | <b>392</b> |
| Interpretacje teorii politycznej stosunków międzynarodowych Kanta | 392        |
| Kant: początek ludzkiej historii                                  | 397        |
| Historia powszechna w aspekcie światowym                          | 400        |
| <i>Do wiecznego pokoju</i>                                        | 406        |
| Prawo narodów i obywatelstwa światowego                           | 418        |

|                                                                                      |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>13. Rawls i prawo ludów</b>                                                       | <b>423</b> |
| Do teorii stosunków międzynarodowych: teoria sprawiedliwości i liberalizm polityczny | 426        |
| Prawo ludów                                                                          | 431        |
| Krytyka prawa ludów Rawlsa                                                           | 439        |

|                                                                       |            |
|-----------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>CZĘŚĆ III. TRADYCJA HISTORYSTYCZNA</b>                             | <b>455</b> |
| <b>14. Rousseau: teoria polityczna stosunków międzynarodowych</b>     | <b>457</b> |
| Stan natury i narodziny społeczeństwa: krytyka Hobbesa                | 462        |
| Źródła wojny i niemożliwość pokoju                                    | 467        |
| Rousseau i Nowy Świat                                                 | 471        |
| Państwo jako jednostka polityczna w stosunkach międzynarodowych       | 476        |
| <b>15. Burke i historyzm w stosunkach międzynarodowych</b>            | <b>479</b> |
| Burke: empiryzm, normatywizm i historyzm                              | 482        |
| Burke o dzikości, niewolnictwie i Imperium Brytyjskim w Nowym Świecie | 492        |
| Równowaga sił w Europie                                               | 496        |
| <b>16. Hegel: filozofia dziejów i stosunki międzynarodowe</b>         | <b>502</b> |
| Hegel: system filozoficzny i filozofia dziejów                        | 507        |
| Realizm i dzieje powszechne                                           | 516        |
| Ustrój Niemiec, stosunki międzynarodowe i obraz świata                | 526        |
| Usprawiedliwienie wojny                                               | 536        |
| <b>17. Marks i stosunki międzynarodowe</b>                            | <b>542</b> |
| System międzynarodowy w XIX w.                                        | 542        |
| Materialistyczna koncepcja historii                                   | 545        |
| Marksowska teoria stosunków międzynarodowych                          | 554        |
| Kapitalizm i świat                                                    | 558        |
| Konieczność historyczna w stosunkach międzynarodowych                 | 561        |
| Kolonializm                                                           | 564        |
| Marks o rewelacjach z dziejów dyplomacji                              | 568        |
| <b>Bibliografia</b>                                                   | <b>577</b> |
| <b>Indeks nazwisk</b>                                                 | <b>595</b> |